

Kraków – warto wiedzieć

Gwiazdy w Przegorzałach

Jutro na ekrany kin wejdzie polski pełnometrażowy film animowany „Gwiazda Kopernika”. Film adresowany jest do dzieci, ale zapewne znajdzie widzów wśród osób dorosłych.

– *Gdy jesteśmy dziećmi świat jest pełny sekretów, które chcemy odkryć, ale gdy dorastamy zapominamy o nich. Ale są tacy, którzy nie zapominają. Jednym z nich był Mikołaj Kopernik. Gdy Mikołaj ma dziesięć lat w jego domu w Toruniu pojawia się niderlandzki astrolog Paul van de Volder i przepowiada mu wielką przyszłość. Chłopiec, by poznać szczegóły, zaczyna interesować się gwiazdami. Po jakimś czasie rozpoczyna studia na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. I tu ponownie pojawia się Paul van de Volder. Rozpoczyna się walka o duszę Mikołaja. Z jednej strony jest szarlatan astrolog, z drugiej Wojciech z Brudzewa i inni profesorowie Uniwersytetu Krakowskiego* – zapowiadają autorzy filmu. Nie będziemy zdradzać treści filmu, przypomnijmy tylko, że premiera odbywa się w ustanowionym przez ONZ Międzynarodowym Roku Astronomii.

A skoro o Międzynarodowym Roku Astronomii mowa (i o krakowskich profesorach), to koniecznie wspomnieć trzeba o Polskim Towarzystwie Astronomicznym. Powstało w Warszawie w 1923 roku. Jego prezesami byli uczeni światowej sławy, tacy jak Tadeusz Banachiewicz, profesor UJ (w 1925 stworzył rachunek krakowianowy), Władysław Dziewulski, pracownik naukowy UJ, profesor Uniwersytetu Wileńskiego, współzałożyciel Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, czy Eugeniusz Rybka, uczeń Banachiewicza, profesor Uniwersytetu Lwowskiego i Uniwersytetu Wrocławskiego, twórca nowego obserwatorium astronomicznego UJ „Fort Skala”. Towarzystwo skupia 249 osób, zawodowych astronomów, którzy co dwa lata spotykają się, by przedstawić wyniki swych badań i porozmawiać o następnych. Tegoroczny zjazd odbył się we wrześniu w Krakowie, konkretnie w Przegorzałach. Przybyło 170 osób, wśród nich gwiazdy polskiej astronomii.

Spotkanie polskich astronomów otworzył wykład „Nowoczesna astronomia wobec tajemnic Wszechświata”, który wygłosił prof. Ryszard Wielebinski australijski astrofizyk polskiego pochodzenia, wieloletni dyrektor Max-Planck-Institut für Radioastronomie w Bonn. Urodził się w Pleszewie, skąd jego rodzina krótko po wybuchu II wojny światowej została wysiedlona, dostała się do Krakowa, a po wojnie wyemigrowała do Australii. Studiował na Uniwersytecie Tasmańskim. Na Uniwersytecie Cambridge otrzymał tytuł doktora. Przez sześć lat pracował na Uniwersytecie w Sydney, by w 1969 roku objąć funkcję dyrektora Max-Planck-Institut für Radioastronomie w Bonn. Ma trzy doktoraty honoris causa: Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Tasmańskiego. Jest już na emeryturze, ale wszyscy pamiętają jego życzliwy stosunek do Polski, polskich studentów, którym umożliwiał kontakt z nauką światową. W 1995 roku otrzymał nagrodę im. Mikołaja Kopernika fundowaną przez Miasto Kraków. Zgodnie z tradycją, nagrodę przyznaje Polska Akademia Umiejętności. Prof. Ryszard Wielebinski otrzymał Nagrodę Naukową im. Mikołaja Kopernika w dziedzinie astronomii za opublikowane w latach 1990–1994 trzy cykle prac z zakresów: 1) pola magnetyczne galaktyk, 2) emisja w liniach molekularnych, 3) radiowa emisja pulsarów.

Prof. Ryszard Wielebinski w czasie wykładu.

Prof. Edwin Wnuk (wybrany w czasie zjazdu ponownie prezesem PTA) przyznał, że krakowskie spotkanie było pierwszym szerokim przeglądem dorobku polskiej astronomii – polskiej, w rozumieniu uprawianej przez polskich astronomów, bez względu na to, gdzie pracują, w Polsce czy zagranicą.

W Przegorzałach nie tylko dyskutowano, także nagradzano. Nagrodę im. Włodzimierza Zonna „Za popularyzację wiedzy o Wszechświecie” otrzymali: dr Tomasz Kwast oraz Julian Murzyn. Tomasz Kwast jest związany z obserwatorium astronomicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Julian Murzyn natomiast jest wójtem gminy Wiśniowa w powiecie myślenickim. Doprowadził do zbudowania obserwatorium astronomicznego na górze Lubomir, w miejscu dawnej stacji obserwacyjnej, zniszczonej w czasie wojny przez Niemców. Nagrodę Młodych otrzymał dr Andrzej Baran z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie za badania z zakresu asterosejsmologii.

Wśród laureatów były także ... dzieci. A to za sprawą konkursu „Odkryj swój Wszechświat”. Był to konkurs otwarty z dwoma kategoriami (dla dzieci do lat dwunastu oraz dla młodzieży), w którym można było zgłosić pracę w dowolnej formie – obserwacji, fotografii, pracy plastycznej, opracowania multimedialnego, programu komputerowego. Wpłynęło 337 prac, w tym 225 plastycznych. Nagrodą główną są obserwacje astronomiczne w Centrum Astronomii w Toruniu. Były też zaproszenia na piknik astronomiczny, książki i inne nagrody. By odebrać nagrodę niektórzy młodzi laureaci musieli udawać się na scenę wraz z rodzicami, którzy pomagali udźwignąć prezenty (najmłodsza laureatka miała cztery lata!). Teraz zapewne udadzą się razem do kina na „Gwiazdę Kopernika”.